

KANCELARIA SENATU
Kancelaria Ogólna

04.06.2019

nr RPW. 15627/2019 P

(podpis)

T J

03980200186944
RPW/15627/2019 P
2019-06-04

dnia 2 czerwca 2019 r.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Komisja Praw Człowieka,

Praworządności i Petycji

Kancelaria Senatu

ul. Wiejska 6/8

00-902 Warszawa

Zwracam się z petycją w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz.U. 2019 r. poz. 25) w celu przywrócenia **Łącucha Orderu Orła Białego – Klejnotu Rzeczypospolitej**.

Proponowana zmiana:

w art. 23 po ust. 2 dodać ust. 2a w brzmieniu: „Uroczystą odznaką godności Wielkiego Mistrza jest Łącuch Orderu Orła Białego ustanowiony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 18 marca 1932 r. Łącuch ten jest Klejnotem Rzeczypospolitej”.

Uzasadnienie

Zwierzchnikiem (Wielkim Mistrzem) Orderu Orła Białego zawsze była i jest głowa naszego państwa. Na koronację króla Stanisława Augusta w 1764 r. sporządzono, według pomysłu króla-elekta i włączono do regaliów koronacyjnych, Łącuch Orderu Orła Białego. Łącuch, z zawieszonym krzyżem orderowym ozdobionym brylantami, składał się z emaliowanych ogniwi przedstawiających przemiennie: Orły Białe, medaliony z wizerunkiem

2.

w glorii Najświętszej Maryi Panny i medaliony z monogramem „MARYA” w takiej samej glorii. Stanisław August nawiązał w ten sposób do orderu zamierzonego przez króla Władysława IV w 1634 r. Pierwszy raz, jako uroczysta odznaka Wielkiego Mistrza, Łańcuch Orderu Orła Białego został użyty podczas koronacji Stanisława Augusta w dniu 25 listopada 1764 r.

Brylantowy krzyż z łańcucha nie zachował się. Nie zachował się drugi, zlecony przez Stanisława Augusta łańcuch orderowy, podobny, lecz w całości już ozdobiony brylantami. Znamy go jedynie ze słynnego portretu koronacyjnego pędzla Marcello Bacciarellego.

W dniu 4 lutego 1921 r., gdy Sejm Ustawodawczy Odrodzonej Polski ustanawiał najwyższą nagrodę Rzeczypospolitej – Order Orła Białego, pierwotny łańcuch orderowy zabrany po śmierci Stanisława Augusta przez Rosjan, i na rozkaz cara Pawła I złożony na Kremlu, nie był jeszcze zwrócony. Nie było nawet wiadomo, czy go odzyskamy, dlatego początkowo projektowano inny łańcuch orderowy (Dz.U. 1921 r. nr 24 poz. 136, art. 3d), ostatecznie nie wykonany.

Historyczny łańcuch królewski na mocy traktatu ryskiego odzyskaliśmy od Rosjan (bez brylantowego krzyża) w 1922 r., po zwycięskiej wojnie polsko-bolszewickiej. W dniu 18 marca 1932 r. nowelizując ustawę z 1921 r. o Orderze Orła Białego, Sejm podjął doniosłą uchwałę w sferze symboli narodowych (Dz.U.1932 r. nr 33 poz. 346). Na jej mocy (art. 5) zwrócony królewski Łańcuch Orderu Orła Białego uznany został za **Klejnot Rzeczypospolitej** i odznakę Wielkiego Mistrza Orderu Orła Białego, czyli Prezydenta Rzeczypospolitej. W zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1939 r. w sprawie statutu Orderu Orła Białego (M.P. 1939 nr 72 poz. 156, § 9) określono, że łańcuch nosi się z zawieszonym u dołu krzyżem orderu. W łańcuchu bez krzyża wystąpił prezydent Ignacy Mościcki po raz ostatni 12 stycznia 1939 r. podczas przyjęcia noworocznego.

Łańcuch Orderu Orła Białego uratowany dzięki wywiezieniu po wybuchu wojny na obczyznę, powrócił z uchodźstwa w 1959 r. i dziś jest ozdobą odbudowanego Zamku Królewskiego w Warszawie. Trzykrotnie już towarzyszył inwestyturze Prezydentów Rzeczypospolitej: w 2005 r. Prezydentowi Lechowi Kaczyńskiemu, w 2010 r. Prezydentowi Bronisławowi Komorowskiemu, w 2015 r. Prezydentowi Andrzejowi Dudzie.

W obowiązującej obecnie ustawie o orderach i odznaczeniach z 16 października 1992 r., wznawiającej Order Orła Białego w kraju, mimo zgłaszanych propozycji pominięto tę wyjątkową odznakę orderową. Łańcuch Orderu Orła Białego nie jest nawet dalej „Klejnotem Rzeczypospolitej” bowiem ustawą z dnia 16 października 1992 r. przepisy wprowadzające ustawę o orderach i odznaczeniach (Dz.U. 1992, nr 90 poz. 451), uchylono inne przepisy dotyczące spraw w niej unormowanych.

Nadszedł już czas, by świętując stulecie odzyskanej Niepodległości przywrócić ten wyjątkowy symbol. Prezydent Rzeczypospolitej jest strażnikiem tradycji ciągłości państwowości polskiej. Nic bardziej wymownego, jak symboliczny łańcuch łączący nas swymi ogniwami z naszymi poprzednikami, z II i z I Rzeczpospolitą.

Stan zachowania łańcucha królewskiego nie pozwala na jego używanie. Teraz jest to już tylko szacowna relikwia naszej przeszłości. Po ustawowym przywróceniu jego znaczenia zostanie wykonana wierna kopia łańcucha opisanego w ustawie z 1932 r., uzupełniona o krzyż orderowy. Nie brak w Polsce wysokiej klasy złotników. Wykonany na podstawie łańcucha królewskiego nowy Łańcuch Orderu Orła Białego byłby darem. Może wspólnym darem Rzemiosła Polskiego. Nie dla Prezydenta, lecz dla Narodu, dla naszej Rzeczypospolitej, dla następnych pokoleń.

Na odwrotnych stronach ogniw-medalionów łańcuchów orderowych, graweruje się nazwiska i daty kolejnych jego posiadaczy. Na ogniwach naszego łańcucha byłyby to nazwiska i daty sprawujących urząd następujących po sobie Prezydentów Rzeczypospolitej.

W 2020 r., podczas kolejnej inwestytury, Kanclerz Orderu Orła Białego mógłby w naszym imieniu nałożyć na ramiona Prezydentowi Rzeczypospolitej przywrócone insygnium prezydenckie: Łańcuch Orderu Orła Białego – Klejnot Rzeczypospolitej.